

Ömer Ferit Kam

sıralanan üç meyl ve bunların her birinin karşılığı olarak his, akıl ve faaliyet denen üç meleke vardır. İnsanın iyiliği bu meyl ve melekeleri düzenli biçimde geliştirmektedir. İyiliği gerçekleştirmek için onu istemek gerekir ki fazilet de budur.

“Derunî bir hal, yaşanan bir edep ve nefis terbiyesi” olarak tanımladığı tasavvufun daha çok nakle dayandığını belirten Ferit Kam, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Şems-i Tebrizî gibi sûfilerin kelâmı ve tasavvufu birleştirdiklerini söyler. Bu noktadan hareketle bazı Batılılar’ın tasavvufu “vicdanî hislere uyma yolu” şeklinde tarif etmelerine de itiraz eder ve İslâmî tasavvufu bu anlayıştan ayırır; çünkü İslâmî tasavvuf mânevî hakikatin ve binlerce ledünnî gerçeğin ifadesi olan irfandır.

Ferit Kam milliyet meselesi üzerinde de durmuştur. Ona göre milletlerin şahsiyetleri birden bire ortaya çıkmış değildir; bu şahsiyet mâzinin derinliklerinden gelen bir mirastır. Milletlerin şahsiyetleri daima geçmişteki devirlere has olan hal-leri ve tavırları özünde taşır. Bu bakımdan bir milletin kendi kimliğinin başkalarının kimliği içinde erimesine rızâ göstermesi imkânsızdır. Milletin millî kimliğini koruyarak gelişmesini ve yükselmesini sürdürebilmesi için sağlam akla ve aydınlatıcı fikirlere ihtiyacı vardır. Bağımsız bir kimlikle yaşamak isteyen bir toplum, başka milletleri örnek almak bir yana onlar için örnek bir millet olmak zorundadır. Ferit Kam’ın müslümanların ferdî ve içtimâî meselelerine devrine göre alışılmışın dışında çözümler araması, felsefî muhtevalı araştırmalarında bile psikolojik ve pedagojik esasları göz önünde bulundurması ona her seviyedeki insana hitap etme imkânı vermiştir. Bilhassa ağır felsefî ve kelâmî meseleleri sohbet havasında ele almış, bunları geniş tabakaların anlayacağı bir seviyede ifade etmesini bilmiştir. Ferit Kam bu özellikleriyle yakın dönem fikir tarihinde mânevîyatçı ve

idealist grubun en güçlü temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Eserleri. 1. *Türrehât* (İstanbul 1303). Müellifin on yedi-yirmi iki yaşları arasında yazdığı şiirlerden meydana gelen mesneviler, kıtalar ve gazellerden oluşur. Yer yer Abdülhak Hâmid’in etkilerinin görüldüğü kitaptaki şiirler kararsız bir gencin fikrî ve mânevî arayışlarını, heyecan ve endişelerini dile getirir. 2. *Âsâr-ı Edebiyye Tetkikâtı Dersleri*. Müellifin 1915-1916’da verdiği derslerin notlarından oluşur (taşbaskı, baskı yeri ve tarihi yok; Levend, s. 81-82). 3. *Şerh-i Mütûn*. 1919-1922 yılları arasında verdiği eski metinlerin şerhine dair derslerin notlarıdır. 4. *İran Edebiyatı Tarihi*. Klasik bir edebiyat tarihi olan eserin İran edebiyatının ilk mahsullerinden başlayıp Sa’dî-i Şîrâzî’ye kadar gelen kısmı basılmıştır (İstanbul 1927). 5. *Afgan Şairleri*. Bir defter halindeki basılmamış eser Nazmi Özalp arşivindedir. 6. *Felsefe Lugatçesi*. Daha çok İslâm felsefesiyle ilgili terimlerin yer aldığı bu eser de Nazmi Özalp arşivinde bulunmaktadır. 7. *Dinî Felsefî Musâhabeleler* (İstanbul 1329; nşr. S. Hayri Bolay [sadeleştirilmiş metin], Ankara 1974). Müellifin *Sırât-ı Müstakîm*’de tefrika edilmiş sekiz sohbetinden meydana gelmiş-

tir. Bu sohbetler isbât-ı vâcib, peygamberliğin mahiyeti, kazâ ve kader meseleleriyle dinsizliğin sakıncaları vb. konuları akıl ve nakil ışığında açıklığa kavuşturma, dinsizlik tehlikesiyle karşı karşıya bulunan tereddütlü zihinlere böyle bir âkıbetin korkunçluğunu gösterme amacını güder. 8. *Vahdet-i Vücûd* (İstanbul 1331; nşr. Ethem Cebecioğlu [sadeleştirilmiş metin], Ankara 1994; *İbn Arabî’de Varlık Düşüncesi* içinde, İstanbul 1992). Ferit Kam’ın fikrî derinliğini gösteren çalışmalarından biri olan ve *Sırât-ı Müstakîm* ve *Sebilürreşâd*’da yayımlanan makalelerden derlenen eserde Batı düşüncesindeki panteizm ile vahdet-i vücûd arasındaki farklar ortaya konmaktadır. 9. *Mebâdî-i Felsefeden İlm-i Ahlâk*. Emile Boirac’tan notlar ilâvesiyle yaptığı çeviridir (Ankara 1339-1341). 10. *İlm-i Mâba’de’t-tabî’a*. Bu eser de Emile Boirac’tan tercüme edilmiştir (İstanbul 1943).

Ferit Kam’ın basılmamış şiirleri küçük bir defter ve notlar halinde Nazmi Özalp arşivinde bulunmaktadır. Onun *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*’nda yayımlanan “Kınalızâde Ali Çelebi” adlı makalesi de konusunda önemli bir kaynaktır (IV [1332], s. 357-379). Ferit Kam’ın “Avrupa Mektupları” Nergiz Yılmaz tarafından müstakil kitap halinde de yayımlanmıştır (İstanbul 2000).

BİBLİYOGRAFYA :

Agâh Sırrı Levend, *Profesör Ferit Kam: Hayaatı ve Eserleri*, İstanbul 1946; Mahir İz, *Yılların İzi*, İstanbul 1975, s. 147-153, 156-161; a.mlf., “Müderri Ömer Ferit Kam”, *İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*, II, İstanbul 1964, s. 201-212; Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı*, İstanbul 1980, IV-V, 354-355; İsmail Kara, *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi*, İstanbul 1987, II, 11-12; a.mlf., “Ferit Kam ve Avrupa Mektupları Hakkında” (Ferit Kam, *Avrupa Mektupları* içinde, haz. Nergiz Yılmaz), İstanbul 2000, s. 11-30; Süleyman Hayri Bolay, *Ferit Kam*, Ankara 1988; a.mlf., “Kam, Ömer Ferit”, *TDEA*, V, 127-128; Nazmi Özalp, *Ömer Ferit Kam*, İstanbul 2000 (s. 11-15’te ayrıntılı aile seçeresi vardır).



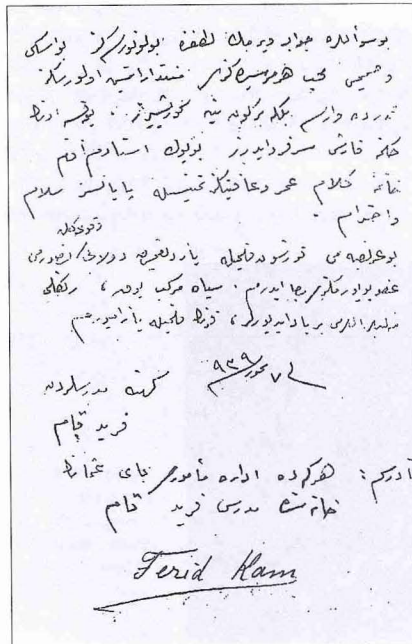
SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY

KAM, Ruşen Ferit (1902-1981)

Kemençe virtüözü, mûsiki hocası
ve araştırmacı.

26 Mart 1902’de İstanbul Beylerbeyi’nde doğdu. Babası İstanbul Dârülfünunu müderrislerinden Ömer Ferit Kam, annesi Fatma Rukiye Hanım’dır. İlk öğreniminin ardından bir süre Havuzbaşı ve Be-

Ömer Ferit Kam’ın Rıza Tevfik’e yazdığı bir mektubun son kısmı (Abdullah Uçman koleksiyonu)



şıktaş Askerî rüşdiyelerine devam ettikten sonra İstanbul Sultânîsi ve İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1923'te Dârülelhan'da kemençe hocasına tayin edildi. İstanbul Kız Lisesi'nde (1924), Feriköy'deki bazı azınlık okulları (1925-1932) ve Kabataş Lisesi'nde (1925-1929) kültür dersleri öğretmenliği yaptı. Eyüp'ün Osmaniye semtinde 1926'da açılan ilk İstanbul radyosunda üç yıl saz sanatkârı olarak çalıştı. Askerliğini yaptıktan sonra Ankara Radyosu'na girdi (1938). Gazi Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Türk edebiyatı öğretmenliği yaptı. Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nde 1947 yılında vermeye başladığı tiyatro edebiyatı ve örneklerle Türk müzikisi derslerini aralıklarla yirmi yıl sürdürdü. Ankara Radyosu'nda 1941'den itibaren on yıl süreyle İzahlı Klasik Türk Müziği programını hazırladı. 1951'de Mesut Cemil Tel'in İstanbul Radyosu'na gitmesi üzerine Ankara Radyosu'nda Klasik Koro'yu, bir müddet sonra da Kadınlar Topluluğu'nu yönetti. 1951-1953 yıllarında Ankara Radyosu müdürlüğü görevinde bulundu. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun teşkilinden sonra (1964) koro yöneticiliği görevinin yanı sıra Ankara Radyosu Türk Sanat ve Halk Müzikisi Hizmet Yönetmeliği. Çok Sesli Korunun Çalışma Esasları, Türk Müziğini Denetleme Esasları, Türk Müzikisi Öğretim Planı adlı kurullarda sanat danışmanı olarak çalıştı. Bu kurumdaki son görevi Program Etüt ve Planlama Dairesi uzmanlığı ve Türk Sanat Müzikisi başdanışmanlığıdır. 1967'de Ankara Devlet Konservatuarı'ndaki görevinden emekliye ayrılan Ferit Kam 1979'da İstanbul'a döndü. 28 Temmuz 1981 tarihinde vefat etti ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Ruşen Ferit Kam, ilk müzik çalışmaları na dört yaşlarında iken Mesut Cemil'den kemençe dersleri alarak başladı.

Yenikapı Mevlevîhânesi'ne devam ederken Rauf Yektâ Bey'den istifade etti. Ayrıca Neyzen Hilmi Dede, Karıcığâr Mazhar Bey, Bestenigâr Ziyâ Bey, Muallim İsmâil Hakkı Bey, Neyzen Emin Efendi, Zekâizâde Hâfız Ahmet ve Kanûnî Nâzım Bey'den geçtiği eserlerle repertuarını genişletti. Üdî Nevres Bey'den saz eserleri ve üslûp öğrendi. İstanbul Sultânîsi'nde okurken mektebin müzik hocası Daniel Fitsinger'den keman dersleri aldı ve Hüseyin Sadeddin Arel'in derslerine devam etti. Ali Rifat Çağatay ve Refik Talat Bey de onun hocalarındandır.

Yirmi yaşlarında kemençeye hâkimiyetini ve üslûbunu müzik çevrelerine kabul ettirmeyi başaran Ferit Kam kemençeyi kendi kendine öğrenmiş, Tanbûrî Cemil'in plaklarını dinleyerek kavradığı tekniğini zarif bir üslûpla günümüze aktarmıştır. Tanbûrî Cemil'in heyecanlı icrasına karşılık onda daha ağır başlı ve vibrasyonlu bir tavrı dikkati çeker. Çok kuvvetli nota bilgisi, üstün ritim anlayışı, tiz perdelerdeki hâkimiyeti ve güçlü müzikalitesi, Ruşen Ferit Kam'a kemençe sazının ustaları arasında ayrı bir yer sağlamış, Tanbûrî Cemil ve Vasil'den sonra Türk müzikisinin en iyi kemençe virtüözu kabul edilmiştir. Kemençenin yanında tanbur, lavta, ud ve viyolonsel de çalan Ferit Kam, saz icrası konusunda son derece hassas olup bir sazın tavrına başka bir sazın tavrının karıştırılmaması gerektiği görüşündedir. Mesut Cemil ve Vecihe Daryal ile oluşturdukları üçlünün uzun yıllar büyük bir titizlikle ortaya koyduğu yorumlar klasik Türk müzikisinin en anlamlı icralarıdır. Tanbûrî Cemil'i yorumlamaktan beste yapmaya zaman bulamadığını söyleyen sanatçı, "Bir nevcivandır âşûb-i candır" mısraıyla başlayan hicazkâr şarkının dışında eser bestelememiş, radyoda solo ve koro programlarına kemençe ile katılırken diğer taraftan sanatkâr adaylarına müzik tarihi, Türk edebiyatı, üslûp ve fonetik dersleri

vererek birçok sanatkârın yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Müzik tarihine dair araştırmalarıyla da tanınan Ferit Kam bu çalışmalarına 1930'lu yıllarda başladı. *Dârülelhan Mecmuası*, *Nota Mecmuası*, *Radyo Mecmuası*, *Şadırvan*, *Hisar*, *Âhenk*, *Hafta*, *Türk Musikisi Dergisi*, *Türkiye Radyoları Program Dergisi*, *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Milliyet*, *Zafer*, *Barış*, *Adalet*, *Yeni Sabah*, *Karar*, *Akşam* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan makalelerinin büyük bir kısmı, Ankara Radyosu'ndaki İzahlı Klasik Türk Müziği programlarının kaynağını oluşturmıştır.

Ferit Kam, Edebiyat Fakültesi'nde Yahyâ Nazım üzerine hazırladığı mezuniyet tezini *Bestekâr Şâir Nazım, Hayatı ve Eserleri Hakkında Tetkikat* adıyla yayımlamış (İstanbul 1933), Türk müzikisi tarihine dair kaleme aldığı "Meragah'dan Lem'i Atlı'ya Kadar" adlı çalışma ise henüz basılmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

40. Sanat Yılında Mesut Cemil, [baskı yeri yok] 1952 (Cumhuriyet Matbaası), s. 18-19; M. Nazmi Özalp, *Türk Sanat Müzikisinin Yakın Tarihçesi ve Ruşen Ferit Kam*, Ankara 1983; a.mlf., *Türk Müzikisi Tarihi*, İstanbul 2000, II, 285-291; Cevdet Kozanoğlu, *Radyo Hatıralarım*, Ankara 1988, s. 13, 25; Mahmut T. Öngören, "Yitirdiklerimiz", *Milliyet Sanat Dergisi* (yeni dizi), sy. 31, İstanbul 1981, s. 47; Öztuna, *BTMA*, I, 419-420.

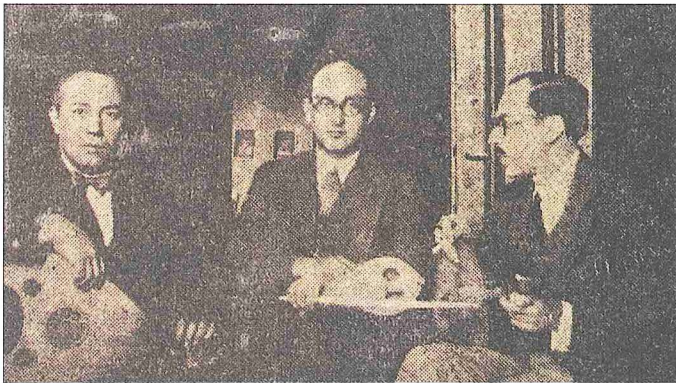


NURİ ÖZCAN

KAMANIÇE

Ukrayna'nın Podolya bölgesinde tarihî bir kale şehri.

Leh dilinde Kamieniec Podolski, Ukrayna Kamjanec' Podil's'kyj ve Rusça'da Kamenets-Podolski adlarıyla anılır. Dinyestr nehrinin sol taraftan aldığı kollarından biri olan Smotriç suyunun kıyısında kurulmuştur. Tarihi XI. yüzyıla kadar iner. XIV. yüzyılda Litvanlılar tarafından alınan Kamaniçe 1430'da Polonya Krallığı'na dahil edildi. İtalya ve Almanya'nın kuzeyinden Kırım yoluyla Hindistan ve Çin'e uzanan ticaret yolu üzerinde önemli bir ticaret merkeziydi. Karışık bir etnik ve dinî yapısı bulunan Kamaniçe'nin nüfusu Polonyalı, Ermeni, Ukraynalı ve yahudilerle daha az sayıdaki Romen, Bulgar ve Yunanlılar'dan oluşmaktaydı. Kamaniçe, korunmalı mevkii ve muhkem kalesiyle XVI. yüzyılda Hristiyanlığın doğu savunma hattı olarak nitelendirilir ve genellikle Malta'daki La Velatta ile mukayese edilirdi. Osmanlılar Ukrayna'ya hâkim olma



Ruşen Ferit Kam, eski İstanbul Radyosu'nda Cevdet Kozanoğlu (solda) ve Mesut Cemil ile (sağda) birlikte